

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: VI/2

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 1

Název: PENÍZE

Jméno autora: Ing. Miroslava Špičáková

Předmět: EKONOMIE

Jazyk: čeština

Klíčová slova: Peníze, směna, hodnota peněz, oběživo

Cílová skupina: studenti středních škol

Stupeň a typ vzdělání: střední vzdělání

Očekávaný výstup: Studenti získají informace o historii peněz. Dokáží vysvětlit jak peníze vznikly a k čemu slouží.

Metodický list/anotace

Téma popisuje peníze jako cokoliv, co je obecně přijato jako způsob platby za statky a služby. Slouží jako prostředek směny, míra hodnoty a uchovatel hodnoty. Základní formou peněz jsou hotovostní peníze a vklady na požádání, proto pochopení podstaty peněz je velmi důležité, se studenty je možné diskutovat o jejich osobních zkušenostech, které mají s peněžní výměnou a o současných trendech v nabídce peněz – čipové a kreditní karty atd.

Na závěr je možné studentům zadat k samostatnému zpracování kontrolní úkoly např. Konkrétní formy peněz se neustále vyvíjejí. Současnost je ve znamení elektronických peněz. Banky neustále rozvíjejí systémy on-line bankovníctví. Jakým směrem se podle vás bude ubírat další vývoj? Jaké to bude mít výhody a nevýhody pro jednotlivce i ekonomiku?

Zpracováno 11.9.2012

PENÍZE

V jednoduchých ekonomických podmínkách, kdy si rodina vyráběla většinu statků a služeb, se nutné směny uskutečňovaly obyčejně pomocí výměny zboží za zboží. Lovci měnili kůže a maso za obilí a stříbro. Ačkoli naši předchůdci vyráběli řadu pozoruhodných věcí, celkový objem výroby byl malý, protože chyběla specializace. V průběhu rozvoje specializace se nejen zvýšila výroba, ale došlo i k tomu, že se systém naturální směny stal takřka nemožným. Ačkoli pro vás by bylo možné zaplatit lékaři nebo majiteli obchodu prostřednictvím zboží nebo služeb, jakým způsobem by platily svým zaměstnancům obří společnosti? Jaké zboží či služby by mohla například velká automobilka přijmout jako platbu za své vozy? V jaké formě by měli dostat akcionáři své dividendy? Každá ekonomika se specializovanou výrobou potřebuje prostředek směny. To je hlavní funkce peněz.

CO JSOU PENÍZE?

Peníze mohou být cokoli, co je všeobecně přijato při platbě za statky a služby. Od nejranějších časů byly vzácné kovy - zlato, stříbro nebo měď - nejrozšířenější formou peněz. Ale během historie používaly společnosti místo peněz věci jako tabák, sůl, rybářské háčky, škeble a samozřejmě různé formy papíru.

Ačkoliv jako peníze může teoreticky sloužit cokoli, z praktického hlediska by peníze měly mít tyto vlastnosti:

- **Stabilita.** Hodnota peněz by měla být více či méně stejná dnes jako zítra. Ve společnostech, kde hodnota peněz kolísá (stoupá a klesá), budou lidé spořit v naději, že hodnota peněz stoupne, nebo okamžitě utrácet v domněnání, že jejich hodnota bude zítra nižší. Obojí by mohlo být pro ekonomiku škodlivé.
- **Přenositelnost.** Moderní peníze musí být dostatečně malé a lehké, aby je lidé mohli přenášet. Kulečnické koule by byly nepraktické.
- **Trvanlivost.** Vybraný materiál musí mít přiměřenou životnost. Z tohoto důvodu používá většina zemí velmi kvalitní papír.
- **Uniformita.** Stejně označené peníze by měly mít stejnou hodnotu. Lidé by mohli být zmateni, kdyby některé mince nebo bankovky měly větší cenu než jiné stejné hodnoty.
- **Dělitelnost.** Jedna ze základních výhod peněz nad naturální směnou je ta, že peníze mohou být rozděleny na části. Jinými slovy, rozměnit stokorunovou bankovku je snadné. Rozměnit si kus kuřete už tak snadné není.
- **Rozeznatelnost.** Peníze by měly být obtížně napodobitelné a snadno rozeznatelné. Díky kvalitě papíru a složitým rytinám jsou papírové peníze obtížně padělatelné.

Peníze můžeme také definovat pomocí toho, k čemu jsou určeny.

Slouží jako:

- prostředek směny

Peněžní ekonomiky se liší od ekonomik založených na naturální směně. V ekonomice naturální směny musíte najít někoho, kdo má, co chcete vy, a chce, co máte vy. V peněžní ekonomice mohou lidé prodat, co mají, komukoliv a použít peníze k nákupu toho, co chtějí. Proto jsou peníze prostředkem, který umožňuje učinit směnu snazší.

- míra hodnoty

Peníze nám umožňují vyjádřit hodnotu něčeho způsobem, který je srozumitelný každému. Řekněme, že jedno vejce stojí 3 Kč. Je to daleko jednodušší, než se snažit přijít na to, kolik mléka nebo kolik tužek bychom očekávali za jedno vejce.

- uchovatel hodnoty

Díky penězům můžeme použít hodnotu něčeho, co prodáme dnes, abychom si mohli koupit něco v budoucnosti. Prodavač vajec může například ušetřit denní tržbu, aby zaplatil příští měsíc nájem. Ale představte si jeho problémy, kdyby musel 30 dnů střídat vejce na zaplacení nájmu.

PENÍZE DNES

Oběživo

Tento druh peněz, který znáte nejlépe, se skládá z papírových peněz a mincí, jež používáte téměř denně.

Vklady na požádání

Další velkou součástí nabídky peněz tvoří vklady na požádání. Jedná se o vklady na běžných účtech, které si klienti mohou kdykoli vybrat v bance, bankomatu nebo převodním příkazem.

Ale proč jsou účty součástí „peněžní nabídky“? Odpověď můžeme najít v definici peněz: vše, co je přijato jako prostředek platby za statky a služby. Protože jsou bankovní příkazy všeobecně akceptovány (je to hlavní způsob platby používaný podniky), jsou formou peněz. Většinu vkladů na požádání mají podniky i veřejnost zřízeny v obchodních bankách. Někteří jednotlivci mají účty u stavebních a úvěrových sdružení či družstev.

Šeky

Šekem dává výstavce šeku (šekovatel) bezpodmínečný písemný příkaz své bance (šekovníkovi), u které má zřízen účet (konto), aby po předložení šeku vyplatila částku

na šeku uvedenou z jeho účtu (konta). Význam šeků jako cenných papírů spočívá zejména v tom, že umožňují široký bezhotovostní platební styk. Šek lze použít jako platební prostředek místo hotových peněz při nákupech, k výběru hotových peněz z konta u banky nebo jako nástroj bezhotovostního převodu z účtu na účet.

V některých zemích (například v USA) jsou šeky velmi rozšířeným platebním prostředkem a setkáváte se s nimi denně. V současné době však jejich význam celosvětově ustupuje a místo nich se používá stále více platebních karet. V České republice jsou šeky málo užívané díky rychlému přechodu k platebním a kreditním kartám.

➤ Zdroj: <http://e-ekonomie.jacr.cz/>